

LLIBRES

Published on 3 gener, 2019 — Feu un comentari

Contra els absoluts

written by **Elna Bai**

Joan-Carles Mèlich és un dels pensadors més importants que tenim a Catalunya. La seva trajectòria intel·lectual ha adquirit una coherència i una consistència molt notables. El seu corpus bibliogràfic és força extens. *Contra els absoluts* és una magnífica porta d'entrada al seu pensament. A més, la forma que pren aquest volum és molt accessible: són unes converses que l'autor manté amb Ignasi Moreta, professor de literatura catalana i editor de Fragmenta, i que ens permet conèixer (o reconèixer si ja l'hem llegit) alguns dels temes essencials de la seva filosofia, així com part de la seva singladura intel·lectual i vital.

Mèlich és un filòsof, però també un escriptor, “perquè quan dona forma escrita al seu pensament, prefereix el fragment que el sistema, l'assaig que el tractat, la prosa que la

metafísica”, esmenta Moreta en el pròleg del llibre. Mèlich dona valor a l'estètica d'un text. No és casual. És un pensador que ha dialogat àmpliament amb la tradició literària, no només amb la filosofia acadèmica. En aquest sentit, Dostoievski i Kafka són dos dels seus escriptors més admirats.

Els temes que el preocupen més són la filosofia de la finitud, l'ètica, la compassió i l'ambigüitat de l'ésser humà, entre d'altres qüestions. Pel que fa a la noció de finitud, el filòsof català afegeix: “Som finits perquè som éssers que no solament morim, sinó que sabem que hem de morir (...) Però no només som això. També som finits perquè estem sotmesos als esdeveniments del temps i de la història”. La finitud no és només la mort, sinó també la vida, “una vida en atzucacs”.

Joan-Carles Mèlich reconeix diversos mestres o autors que l'han influït al llarg de la seva vida. Lluís Duch, recentment desaparegut, ha estat un mestre, certament, però sobretot un amic. Li ha transmès, entre d'altres coses, l'ambigüitat de la condició humana i la noció d'ésser humà com un ésser logomític (entès com la persistència del *logos* en el mite, i del mite en el *logos*). Altres pensadors que l'han marcat han estat Schopenhauer, Levinas i Waldenfels, sobretot pel que fa a la qüestió de l'ètica. De fet, en un dels seus primers llibres, *La lliçó d'Auschwitz*, Mèlich ja apunta: “Ocupar-se de l'ètica és *preocupar-se* de l'altre, és a dir, obrir un temps i un espai de *cordialitat*”.

El concepte de compassió és tractat magníficament en un dels seus llibres més celebrats, *Ètica de la compasión*, publicat l'any 2010: “Una ética de la compasión se concibe como la forma en que los seres humanos, en cada momento de nuestra vida, tenemos de habérnoslas con el mundo y con el otro, la forma de responder de él y ante él. La ética es la *respuesta* que le damos al *otro que nos sale al encuentro* (...)”.

Mèlich prefereix l'ètica a la metafísica. És a dir, el *ser-hi* en comptes de *l'ésser* abstracte. En paraules de Moreta, “és ètic aquell que *hi és*, aquell que és sensible al *rostre* de l'altre, que és capaç de compadir-se (la paraula clau de l'ètica de Mèlich) de l'altre”. El pensament metafísic, amb Parmènides i Kant, per exemple, ha dominat la filosofia occidental. Mèlich s'inscriu, tanmateix, en la tradició d'Heràclit i de Nietzsche, la qual és fragmentària i més literària.

Arthur Schopenhauer serà dels que trenca amb l'ètica normativa de Kant, la qual ha de respondre a la pregunta: “¿Què he de fer?” El filòsof de Danzig, en canvi, hi contraposa el “¿Què faig? ¿Com responc a l'altre?” En l'ètica hi ha d'haver compassió, no deures. En un altre lloc, Mèlich ho especifica més: “¿Quina mena de relació tinc amb aquell que està situat més enllà de la moral o als marges de la moral i que, per tant, no està protegit per una categoria moral?” És Bernhard Waldenfels justament qui li ensenya que l'ètica no és normativa sinó responsiva: “L'ètica és donar resposta a la demanda del cos de l'altre, del

cos que pateix. L'ètica és compassió- i no és pietat". És una resposta ètica, doncs, quan es té cura de l'altre, quan un s'atura davant de l'ésser humà ferit. Això passa a vegades per una transgressió de la moral. Una persona pot tenir moral però podria no tenir ètica. Si només hi ha moral, una moral lligada a unes lleis que protegeixen uns quants o en què només uns quants són considerats com a persones, aleshores ha d'actuar l'ètica, la qual ha de donar resposta al sofriment d'un cos.

Mèlich exerceix de professor de filosofia de l'educació a la UAB. Així, en els seus escrits també ha pensat sobre el fet d'educar i de com ser un bon mestre: "Preparar una classe és pensar-la, és viure-la". Considera que un bon educador és aquell "que està preocupat pels seus alumnes, però que, al mateix temps, és absolutament exigent".

La docència és teatre, també: "Un bon mestre i un bon professor han de ser teatrals, han d'aprendre del teatre". I algú que ha de tenir estil, un punt d'improvisació, la qual cosa no treu la preparació i tenir una bona tècnica: "Al contrari, només pot improvisar aquell que s'ho ha preparat molt". D'exemples n'hi ha uns quants: músics de jazz, com Keith Jarrett, o futbolistes, com Leo Messi. Per altra banda, lamenta que a la universitat ja no és llegeixen llibres sencers, sinó només capítols. En els temps hipertecnològics, es busca la utilitat immediata. Llegir una novel·la et permet trobar coses que no pensaves trobar-te. Això s'està perdent, lamenta.

Pel que fa a la relació amb la religió i amb Déu, Mèlich es defineix com a "metafísicament agnòstic, èticament cristià". Es considera, en tot cas, un agnòstic amb desig. Precisament perquè som finits tenim desitjos infinits. Se sap antimetafísic perquè no necessita un fonament. Per això està en contra dels absoluts: "No només no necessito un Déu o un absolut, sinó que l'Absolut impediria la resposta ètica (...) L'Absolut és la negació de l'ètica". Reivindica, en canvi, el *misteri*, però no el *sagrat*. El misteri no és la foscor, sinó les ombres. Per tant: "La meua és una filosofia del foc i de les ombres, una filosofia de les incerteses". Amb això retroba Heràclit, un dels primers que va començar a pensar i a escriure sobre la condició humana.

Contra els absoluts. Converses amb Ignasi Moreta. Joan-Carles Mèlich. Fragmenta Editorial, 2018.
